

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 16/01107-7 /

Dato: 29.06.2016

Innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Vedlagt er innspill fra Nord universitet til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning.

Vi har i våre innspill søkt å besvare og belyse de indikatorer og spørsmål som er stillet fra statsråden og departementet.

Med vennlig hilsen

Bjørn Olsen
rektor

Stig Erik Fossum
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Innledning

I brev fra Kunnskapsdepartementet (KD) av 18. februar 2016 ber departementet om innspill til en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Meldingen skal legges fram for Stortinget i 2017. Ved Nord universitet har saken vært diskutert i universitetsstyret, rektors nærmeste ledergruppe med dekanene, og i det sentrale Utdanningsutvalget.

Nord universitet er glad for at departementet vil legge fram en stortingsmelding om kvalitet i utdanningen, etter at det i flere år har vært fokus på organisering og institusjonsstruktur.

Nord universitet som nyfusjonert institusjon er et resultat av strukturreformen. Et sentralt mål i denne reformen er å skape et bedre grunnlag for faglig bærekraft og kvalitet i utdanning og forskning. Som statsråden selv har uttrykt det, er imidlertid fusjoner og strukturendringer i seg selv ikke noen garanti for høyere kvalitet. Vi må derfor ha en bredere tilnærming til spørsmålet om kvalitet i høyere utdanning. I denne sammenhengen vil kvalitetsmeldingen være viktig.

Fem kvalitetsfaktorer

De fem kvalitetsfaktorene som statsråden ønsker belyst er grunnleggende elementer i arbeidet med å videreutvikle kvaliteten i høyere utdanning. Høye *ambisjoner* på studentenes vegne innebærer at lærestedene må ha et høyt faglig nivå på sine studieprogram som gir studentene muligheter for å strekke seg faglig. For at studentene skal lykkes med å nå sine læringsmål, er det viktig med *aktiviserende og varierte* læringsformer som sikrer at studentene blir motivert til læring. De to første faktorene må også møtes fra studentenes side. Studentene må også ha høye ambisjoner på egne vegne, og de må være aktive deltakere i undervisnings- og læringsopplegg. *Kvalitetskultur og fokus på utdanningsledelse* henger tett sammen. De siste årene har det vært økt oppmerksomhet omkring utdanningsledelse i norsk høyere utdanning, men det er ennå en vei å gå, ikke minst når det gjelder utdanningsledelse på studieprogramnivå. Integrering av studentene i det *akademiske fellesskap* er viktig, for eksempel gjennom studentaktive læringsformer og ved å trekke inn studentene i forskning. I dette ligger det at studentene ikke skal betraktes som kunder eller klienter i studieprogrammene, men som medskapere av kunnskap. *Samspill med arbeidslivet* må skje på ulike nivå. Høyere utdanning skal gi kandidater til samfunns- og arbeidsliv med relevant kompetanse. Det er her viktig med et bredt relevansbegrep som dekker både mer generelle kunnskaper og ferdigheter (dannelse), og mer yrkesspesifikk kompetanse.

Innspill til spørsmål om kvalitet fra KD

1. Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningen? Er dere enige i at de fem nevnte faktorene er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig som mangler i listen?

Nord universitet mener, som det framgår av avsnittet ovenfor, at statsrådets fem faktorer samlet dekker svært viktige hensyn som må ivaretas for å sikre en god kvalitet i norsk høyere utdanning. Vi vil ellers særlig peke på tre store utfordringer. For det første er norsk høyere utdanning blitt en masseutdanning. Dette innebærer at studentpopulasjonen er mer heterogen enn før med hensyn til bakgrunn, faglige forutsetninger, interesse, alder etc. I en slik sammenheng kan det være krevende for lærestedene å følge opp studentene på en måte som ivaretar mangfoldet av forutsetninger, samtidig som faglige standarder skal opprettholdes på et høyt nivå. Faktorer som tilstrekkelig med fagpersoner per student, ulike støttetjenester for studentene, mer varierte og aktiverende former for undervisning, veiledning og vurdering, er her kritisk for å møte denne utfordringen. Det store frafallet og lav gjennomføring i forhold til normert studietid tyder på at norsk høyere utdanning her har et betydelig forbedringspotensial.

For det andre er den manglende balansen mellom hvordan henholdsvis forskning og utdanning verdsettes i høyere utdanning en stor utfordring. Universiteter og høgskolers samfunnsoppdrag er både å drive utdanning og forskning, herunder at utdanningen skal være forskningsbasert. På institusjonsnivå har forskning høy prestisje. Samtidig er det også kraftfulle økonomiske insentiver knyttet til studiesiden (ut fra studiepoeng- og kandidatproduksjon). På individnivå, det vil si for forskerne/underviserne, er det imidlertid sterkest karrieremessige insentiver og prestisje knyttet til forskning. Denne ubalansen vanskeliggjør økt innsats for videre forbedring av kvaliteten i høyere utdanning. Universitetene og høgskolene skal være gode både på forskning og utdanning, og kvaliteten i de to aktivitetsområdene må ses i sammenheng. Økt verdsetting av utdanning innebærer større oppmerksomhet på og økt innsats for utforming av studieprogram, undervisning, veiledning og vurdering. Dette innebærer endring av kultur og holdninger. Undervisning kan ikke lenger oppfattes som en «plikt» som forstyrrer «friheten til forskning».

For det tredje står høyere utdanning overfor en digital utfordring. Norsk høyere utdanning har generelt sett en god IKT-infrastruktur, og det skjer samordning og samarbeid nasjonalt, ikke minst i regi av UNINETT. Sektoren har imidlertid en lang vei å gå for å utvikle bruken av IKT i undervisning, læring og vurdering. Her er det behov for økt kompetanse, mer systematikk og gode støttetjenester for fagpersonalet. Mange av kvalitetsfaktorene som er nevnt ovenfor har også en digital side. Økt bruk av IKT i høyere utdanning vil kreve en ekstra innsats i årene framover. Digitalisering representerer et stort potensial for å styrke utdanningskvaliteten, men foreløpig har norsk høyere utdanning kommet lenger i bruk av IKT innenfor forskning og administrasjon enn innenfor undervisning og læring. Etableringen av mange fler-campus læresteder gjennom den siste tidens fusjoner, aktualiserer ytterligere nødvendigheten av å utvikle digitale campus som samspiller på tvers av geografisk avstand gjennom bruk av digitale medier og verktøy.

2. Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styrets og ledelsens side?

Nord universitet ble fusjonert fra 1. januar i år, men endelig faglig organisering og overordnet strategi vil først være klart i løpet av dette første året. Høsten 2016 skal den samlede studieporteføljen for studieåret 2017-2018 vedtas. Dette blir den første fullt integrerte studieporteføljen for Nord universitet. Styret har vedtatt prinsipper for arbeid med porteføljen. Her er samordning av liknende studieprogram et grunnprinsipp. I arbeidet med porteføljen skal studieprogrammene vurderes med hensyn til strategi, etterspørsel, faglig grunnlag og økonomi. I 2016 skal styret også vedta et integrert kvalitetssikringssystem for universitetet. Både i dette systemet og i de regulære styringsprosessene, for eksempel knyttet til årsrapportering, er det avgjørende at styret får god styringsinformasjon, herunder områder med dårlige resultater, slik at styret kan sikre at det settes inn nødvendige tiltak. I det daglige virket er kvaliteten på studieprogrammene et ansvar som tilligger fakultetenes og fagavdelingenes faglige ledelse sammen med rektor. Studieprogrammernes innretning og kvalitet er sentrale tema i den interne styringsdialogen mellom rektor og dekanene. Ved indikasjoner på sviktende kvalitet, for eksempel gjennom NOKUTs studiebarometer, tas dette opp spesielt, og det følges opp med fagansvarlige og studentene i de involverte programmene. Når det gjelder spesielle tiltak har rektoratet ved universitet nå satt i gang et arbeid med å gjennomgå på nytt læringsutbyttebeskrivelsene i studieprogrammene. Her vil i stor grad de faglige ambisjonene «på studentenes vegne» bli formulert. På bakgrunn av en slik gjennomgang skal en arbeide videre med undervisnings- og vurderingsformer, slik at programmene sikres en god indre sammenheng.

3. Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

Det er det enkelte lærested som har hovedansvaret for kvaliteten i egne utdanningstilbud. I arbeidet med å styrke kvaliteten er følgende viktig:

- Ha gode systemer for strategisk, faglig og administrativ utdanningsledelse med klar ansvarsfordeling mellom ulike nivå fra styret til de emneansvarlige, herunder gode systemer for studieporteføljeutvikling.
- Ha et godt kvalitetssikringssystem for utdanning med klart definerte roller og velfungerende ordninger for involvering av studentene. Kvalitetssikringssystemet skal være godt integrert i universitetets virksomhetsstyring.
- Ha gode opplegg for å utvikle fagpersonalets kompetanse innenfor pedagogikk og studieprogramdesign. Faglige ledere på alle nivå skal sikres en høy kompetanse i utdanningsledelse. Innsats for å arbeide med kvalitet i utdanningen skal verdsettes. Krav til universitetspedagogiske kompetanse skal være tydelig, inkludert for førsteamanuenser og professorer.
- Gjennomføre jevnlig revisjoner av egne studieprogram der programmenes kvalitet og relevans vurderes. Kvaliteten på læringsutbyttebeskrivelsene og sammenhengene mellom disse og programmenes undervisnings-, lærings- og vurderingsformer, det vil si kvaliteten på programdesignet, skal vektlegges i disse revisjonene.

- Øke innslaget av studentaktive læringsformer i studieprogrammene, herunder øke bruken av digitale medier i undervisning og vurdering.
- Trekke inn arbeidslivet i undervisning og læring, gjennom praksis, hospitering o.l.

Når det gjelder internasjonalisering, arbeidet Nord universitet med å tydeliggjøre i studieplanene muligheten for og ønskeligheten av at studentene skal ha et utenlandsopphold i løpet av studiet. Studieplanene skal i størst mulig grad angi spesifikke utenlandske læresteder for utveksling, slik at god kvalitet og relevans sikres. Universitetet skal ha et aktivt forhold til internasjonale samarbeidsavtaler for å vedlikeholde et godt internasjonalt nettverk. Nord universitet har flere fellesgrader sammen med utenlandske læresteder og engelskspråklige studieprogram med internasjonal rekruttering. Dette er viktige elementer i en internasjonaliseringsstrategi for kvalitet i utdanningen.

4. Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?

Det er avgjørende med god innsikt i det arbeidslivet som kandidatene skal utdannes for når studieprogrammene utvikles. Innenfor utdanninger med en klar innretning mot spesifikke yrkesområder og profesjoner skal det være god kontakt med bransjer og profesjoner ved utvikling av studieprogrammene, herunder ved evaluering av programmene. Det er viktig å anvende brukerpaneler fra arbeidslivet som en del av kvalitetssikringssystemet. Nord universitet har hatt gode erfaringer med dette. For mer overordnet kontakt med arbeids- og samfunnsliv arbeider universitetet med å etablere et felles råd for samarbeid med arbeidslivet for den fusjonerte institusjonen. For å utdanne gode kandidater for et arbeidsliv i kontinuerlig endring, er det ikke minst viktig at vi sikrer en god balanse i utdanningene mellom det mer direkte yrkesrelevante og den generelle kompetansen, eller dannelsesaspektet. Akademisk dannelse skal styrke studentenes evne til kritisk tenkning, til å analysere og vurdere et mangfold av informasjon, og til å sette seg inn nye saksforhold («lære å lære»). Dette innebærer at den generelle kompetansen som høyere utdanning skal gi, er et meget viktig bidrag til å forberede studenten til framtidens arbeidsliv. Det strategiske hovedgrepet er å utforme studieprogram med en god balanse mellom spesifikke og generelle kunnskaper og ferdigheter, og at det brukes studentaktive læringsformer som også gjenspeiler arbeidsformer i arbeidslivet.

5. Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?

Gjennomføringsgrad og frafall er et av de viktigste problemområdene i norsk høyere utdanning, og Nord universitet har stor oppmerksomhet på dette. Frafalls- og gjennomføringsproblemer henger delvis sammen med faktorer som det enkelte lærested i liten grad har kontroll over, så som studentenes alder og forutsetninger. En stor andel eldre studenter med jobb og familie vil ofte innebære lavere gjennomføringsgrad. Dette er negativt, men samtidig er det en viktig del av et læresteds samfunnsoppdrag å legge til rette for livslang læring. En annen faktor som kan bidra til dårligere gjennomføring, er fleksibiliteten i norsk høyere utdanning med hensyn til studentenes mulighet til å skifte mellom utdanninger. Denne fleksibiliteten kan sies å være positiv for studenter som finner ut at de har valgt «feil studium», men kan samtidig gi mindre effektiv gjennomføring av

studiene. I NIFU-rapporten *Quality in Norwegian Higher Education* (Damsa et al. 2015) sies følgende om dette forholdet: "Flexibility, which allows students to move easily between programs and institutions, may also have a downside as it might cause study delays and will increase the time spent in higher education to complete the degree" (side 31).

Uansett, det er en viktig oppgave å øke gjennomføring og redusere frafall. Nord universitet arbeider for å legge grunnlag for dette gjennom tiltak som:

- God studieinformasjon og veiledning for potensielle søkere til universitetets studier for å redusere sannsynligheten for at søkerne velger «feil studieprogram».
- Spesiell satsing på studentenes første semester på bachelornivå for å integrere dem raskt i det faglige og sosiale studiemiljøet og lette overgangen fra videregående opplæring. Nord universitet har i denne sammenhengen et prosjekt i samarbeid med Nord studentsamskipnad om et førstesemesterprosjekt med ulike tiltak rettet mot de nye bachelorstudentene.
- Egne kurs i studieteknikk, akademisk skriving, muntlig presentasjon o.l.
- Rask oppfølging av studenter som viser sviktende studieprogresjon gjennom samtaler om årsaker til dette og planlegging av videre studieforløp.
- Utvikling av mer varierte og studentaktive læringsformer som kan gi studentene økt motivasjon til studieinnsats.

Generelt sett er god sammenheng mellom studieprogrammernes læringsutbytte, undervisning og vurderingsformer (god programdesign), og at studentene studerer «i sitt rette studieprogram», den grunnleggende forutsetningen for god gjennomføring og lavt frafall. Arbeid med utvikling av studieporteføljen, forbedring av studiekvaliteten, og styrking av studieinformasjonen, vil derfor utgjøre grunnlaget i arbeidet ved Nord universitet med å øke gjennomføringen og begrense frafall.

6. Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?

Nord universitet har etablert et opplegg med universitetspedagogiske kurs som tar opp grunnleggende didaktiske tema, inkludert pedagogisk bruk av IKT. Ved utvikling av nettstøttet undervisning er det eget nettpedagogisk støttepersonell som samarbeider med faglærerne og gir råd om pedagogisk god teknologibruk.

Ved tilsetting legges det vekt på undervisningserfaring og –kompetanse i samsvar med nasjonale føringer. Nord universitet står overfor et stort rekrutteringsløft i årene framover, der det skal tilsettes mange nye fagpersoner. Det kan være positivt i en del tilfeller med bruk av førstelektor- og dosentstillinger som skal ha et spesielt fokus på undervisning og læring. Hovedinnretningen i rekruttering av fagpersoner til Nord universitet skal likevel være å ansette i flere førstestillinger i form av førsteamanuenser og professorer. Vi er her enig i det som skrives i rapporten *Innsats for kvalitet. Forslag til et meritteringssystem for undervisning ved NTNU og UiT Norges arktiske universitet* (2016): «Selv om arbeidsgruppen har sympati for de begrunnelser som er gitt for førstelektor- og dosentstillinger, kan det også vurderes som uheldig med en todelt karriereordning hvor undervisning prioriteres i det ene sporet og forskning i det andre. Ordningen åpner, paradoksalt nok, for at det store flertall av

vitenskapelig ansatte kan nedprioritere eller nedvurdere undervisningsoppgaven ved å adressere den til andre stillingskategorier.» (Side 41).

I rekruttering av førsteamanuenser og professorer i årene framover skal det legges til grunn at disse stillingene er kombinerte forsker- og undervisningsstillinger. Universitetet skal derfor vektlegge pedagogisk erfaring og kompetanse ved tilsetting til disse stillingene, i tillegg til forskerkompetanse. Som nytt universitet som er utviklet fra høgskolesektoren har Nord universitet med seg høgskolesektorens verdsetting av undervisning. I årene framover skal fagpersonalets forskerkompetanse styrkes, men dette skal skje på en måte som også sikrer at fagpersonalets undervisningskompetanse videreutvikles. Det kan også være aktuelt i ta i bruk forsker- og undervisningsstillinger som har hovedfokus på forskningsbasert fagdidaktikk og formidling innenfor spesifikke fagområder («scholarship of teaching and learning»).

Nord universitet har som nevnt åpning for førstelektor- og dosentløp med spesiell vekt på undervisning. I tillegg har universitetet årlige priser for god undervisning. Undervisning er en grunnleggende del av arbeidsoppgavene til fagpersonalet. Universitetet har imidlertid ikke etablert et mer systematisk meritteringssystem for undervisning. Et meritteringssystem, slik det er foreslått i ovenfor nevnte rapport fra NTNU og UiT – Norges arktiske universitet, vil bli vurdert. Dette systemet har to meritteringsnivå (pedagogisk basiskompetanse og merittert underviser). Det meritterte nivå er basert på vurdering av mappedokumentasjon av den enkeltes undervisning. Dette nivået skal både gi lønnsmessig uttelling og forpliktelser til å bidra internt i pedagogisk utviklingsarbeid ut over egen undervisning. For å styrke undervisningskompetansen er det viktig å «avprivatisere» arbeidet med undervisning. Dette innebærer at det må skapes faglige fellesskap for å diskutere pedagogiske og didaktiske problemstillinger. Her vil meritterte undervisere kunne spille en nøkkelrolle.

7. Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc.), med kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.

Det er innhentet eksempler fra 4 fakultetene/fagavdelingene ved universitetet:

a) Eksempler fra Handelshøgskolen ved Nord universitet:

Handelshøgskolen tilbyr flere samlingsbaserte MBA program. Disse er lagt opp som deltidsstudium og flertallet av studentene er i full jobb. Gjennom evalueringer og annen dialog med studentene i løpet av studietiden, så vi at gjennomføring av masteroppgaven var en utfordring. Mange syntes det var vanskelig å utvikle problemstilling og få struktur på arbeidet, og brukte svært lang tid i startfasen, mens andre falt helt fra. Handelshøgskolen innførte derfor flere tiltak for å påvirke dette og hjelpe studentene med å fullføre programmet:

- Strengere progresjonskrav, alle enkeltemner i studieprogrammet måtte være bestått for å starte på masteroppgaven
- Arbeidskrav knyttet til masteroppgaven, et tiltak vi ser har hatt stor effekt på hvordan studentene arbeider

- Innføring av et eget metodekurs, tidligere var dette integrert i selve masteroppgaven. Som del av kurset utarbeides problemstilling og reflektert metodeskisse til masteroppgaven
- organisering av veiledning (metodeseminar og gode seleksjonsprosesser og koblinger til veiledere, med veldig god administrativ oppfølging).

Det er også innført målrettet bruk av praksis i f.eks. Eiendomsmegler studiet for å sikre god relevanse mellom læringsutbytte og arbeidsliv. Dette har gitt gode resultater for studentene, og gode innspill fra arbeidslivet inn i utviklingen av studiet.

b) Fra avdeling for helsefag ved Nord universitet:

Ved helsefagutdanningene brukes case, simulering og rollespill i ferdighetsavdeling. Dette er spesielt mye brukt i utdanning av sykepleiere, men også brukt i andre utdanninger og i utvikling av tverrprofesjonell samhandling, f.eks. mellom sykepleierstudenter og farmasistudenter. Vi har også erfaring med å bruke simulering i ferdighetsavdelingen i etterutdanningstilbud til ansatte i både kommunal pleie- og omsorgstjeneste, samt i spesialisthelsetjenesten. Det handler da om å koble ansatte i praksisfeltet sammen med studenter og lærere ved sykepleierutdanningen. I disse situasjonene oppnår vi at både studenter og ansatte fra praksisfeltet får trene på nye prosedyrer og kunnskapsbaserte metoder, før de skal ut å utøve dette på pasientene.

Vår erfaring er at dette gir god læring blant annet fordi:

- Det å bruke case, laget med utgangspunkt i reelle pasientsituasjoner, bidrar til å stimulere studentene til å ta i bruk kunnskap fra mange forskjellige emner/områder og trene på å få en handlingskompetanse i hvordan handtere lignende situasjoner i møte med pasienter.
- Det å bruke simulering (SIM-man) bidrar til trene på å observere, vurdere og iverksette relevante tiltak. Her er det også svært viktig at deltagerne i slike opplærings situasjoner får reflektere og diskutere hva som skjedde og hvorfor de gjorde som de gjorde. Mange studenter gir tilbakemelding på at kunnskapen blir enklere å forstå og huske når den settes inn i en praktisk trenings situasjon. Dette har også ansatte fra praksisfeltet gitt tilbakemelding om.

c) Fra avdeling for lærerutdanning ved Nord universitet:

Avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (i dag Nord universitet) har fra 2013/14 hatt særlig fokus på mulighetene som ligger i å dra veksler på og synergier fra all form for etter- og videreutdanning institusjonen er involvert i, og da særlig opp mot grunnutdanning, for gjennomgående styrking av studiekvaliteten i utdanningen. Dette baserer seg blant annet på erfaringer gjort fra flere studieår.

Satsningen har særlig vært rettet mot Ungdomstrinn i utvikling og samarbeid med skolene i Nord-Trøndelag. Et gjennomgående prinsipp i arbeidet er å motivere skoleeierne til å legge til rette for at ressurslærerne ved de aktuelle skolene innen Ungdomstrinn i utvikling, også skal delta på videreutdanning innen den nasjonale satsingen Kompetanse for kvalitet (KfK).

Faglærere ved tidl. HiNT/Nord (høy grad av flerfaglighet) bidrar inn både i Ungdomstrinn i utvikling og i KfK-studiet. Disse lærerne er også lærere ved Grunnskolelærerutdanninga, og vi ser allerede en høy grad av merverdi ved at denne deltakelsen virker gjensidig styrkende, ikke minst inn i Grunntutdanningen. Disse faglærerne ved tidl. HiNT/Nord har også nær kontakt med praksisfeltet gjennom praksisoppfølging av studenter, samt refleksjonsseminar som del av praksis.

En slik helhetlig tenkning styrker samtlige satsinger og virke gjensidig forsterkende, og bidra til kompetanseutvikling i hele sektoren.

d) Fra Fakultet for biovitenskap og akvakultur ved Nord universitet:

Både forskning og erfaring viser at den sosiale tilknytningen studentene gjør med sine medstudenter i løpet av første og andre semester i stor grad er avgjørende for hvorvidt de fortsetter studiene, trives og evner å gjennomføre som planlagt. FBA har arbeidet målrettet med dette over flere år, blant annet med følgende tiltak:

Kontaktmøter med studentforeningen Nugla

Innført regelmessige møter 3-4 ganger i semesteret mellom ledelsen i studentforeningen Nugla og fakultetsledelsen. Mål: Kort veil mellom studenter og ledelsen for å adressere eventuelle problemer/misnøye før disse blir alvorlige, gi støtte Nugas studentaktiviteter, sikre kontinuitet i Nugas arbeid, innhente råd og støtte fra Nugla til hvordan fakultetet kan sikre et godt læringsmiljø og øke trivselen for sine studenter.

Studiestart/Førstesemestertiltak

Systematisk arbeid med ikke bare de første oppstartsukene/fadderperioden, men sikre fagsosial aktivitet fordelt utover første og andre semester, f.eks. gjennom bedriftsbesøk til FBA for å vise relevansen til arbeidslivet og derigjennom øke motivasjonen til studentene. For å hindre frafall tidlig i studiet jobber vi aktivt med å knytte studentene sammen fra oppstart. I to år har vi gitt alle nye studenter studiumsspesifikke buttons som de bærer i fadderperioden, slik at de kan gjenkjenne sine nye studiekamerater og fagansatte og studieveilederne på fakultetet kan gjenkjenne sine studenter den første tiden. Dette skaper en trygghet i at man ikke er «alene» og er en ice-breaker for å starte en samtale med en du ikke kjenner fra før.

ForVei-prosjektet

Fakultetet har nå gjennomført ForVei-prosjektet i tre år.

Mål for FBA: *Gi studentene opplevelse av at FBA tar godt vare på sine studenter, at vi bryr oss om dem. På sikt håper vi dette vil øke trivsel blant studentene og forhindre frafall, bedre klassemiljø, tilhørighet, status for studiet osv. Mer motiverte studenter er målet! Hvordan har studentene våre det?* Målet med samtalen er ikke å fokusere på selve studiene, resultater e.l., men hvordan studentene har det som student ved FBA, venner, familiesituasjon, trivsel, om det er saker som de trenger hjelp til osv. Resultatet av evalueringen viser at 92 % av studentene enten er «fornøyde» eller «svært fornøyde» med samtalen. Den viktigste de opplevde var at de fikk «tenke høyt om sin situasjon», fikk innspill og råd, ble lyttet til, opplevde at veileder hadde god tid og var lett tilgjengelig. Det er kanskje nettopp dette som er det viktigste resultatet at samtalen, at studentene føler seg sett, hørt og likt, og vet hvem de kan kontakte dersom de skulle trenge veiledning og støtte, eller dersom en medstudent trenger dette.

8. Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?

De viktigste utfordringene for norsk høyere utdanning fremgår i stor grad av det som er skrevet ovenfor. Viktige utfordringer er:

- Utilstrekkelig innsats og verdsetting av arbeid med utforming av studieprogram, planlegging og gjennomføring av undervisning og læringsopplegg, sammenlignet med forskning. Dette resulterer i for lite varierte og studentaktive læringsformer, og at potensialet som ligger i «forskningsbasert undervisning» ikke utnyttes godt nok.
- Varierende kvalitet på læringsutbyttebeskrivelser og på sammenhengen mellom disse og studieprogrammernes undervisnings-, lærings- og vurderingsformer (studieprogramdesign). For dårlig indre sammenheng i studieprogrammene kan gi lavere læringsutbytte totalt for studentene og øke faren for frafall.
- For lite treffsikker oppfølging av studentene i en heterogen studentpopulasjon, noe som kan være en av årsakene til for lav gjennomføring og for høyt frafall.
- For dårlig utnyttelse av digitale medier for undervisning og læring, både i campus-utdanning og i fleksibel utdanning. Dette er spesielt utfordrende når vi nå har et stigende antall læresteder med mange campus.
- For lite fokus på kunnskap og kompetanseutvikling innenfor universitets- og høgskolepedagogikk og utdanningsledelse.

Selv om det skjer mye positivt lokalt på de enkelte universitetene og høgskolene, vil vi hevde at utfordringene som er satt opp ovenfor preger store deler av den norske universitets- og høgskolesektoren.

Spørsmål 9 og 10 behandles samlet nedenfor.

9. Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?

10. Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?

Når det gjelder lover og forskrifter, har vi ikke gått nærmere inn på dette. Det vil imidlertid være behov for en gjennomgang av disse for å vurdere behovet for å tydeliggjøre krav og føringer knyttet til kvalitet i utdanning.

I det nasjonale styringssystemet for høyere utdanning bør en se nærmere på institusjonenes rapportering og på hvilke faktorer som trekkes fram i NOKUTs kvalitetssikringsregime. For å forbedre kunnskapen om kvalitet i høyere utdanning, vil det være behov for økt fokus på det som i notat fra NIFU *Indikatorer på kvalitet i høyere utdanning* (Hovdhaugen et al. 2016, side 7) kalles «prosessvariabler». Dette gjelder faktorer som omfang av ulike typer undervisningstilbud, veiledning og tilbakemelding, størrelsen på gruppene det undervises i, grad av intellektuell utfordring, tilrettelegging for samarbeid mellom studentene, og studentenes tid brukt på studiene.

Departementet bør vurdere tiltak og styrke de nasjonale virkemidlene for å øke studiekvaliteten, for eksempel:

- Se nærmere på sammenhengen mellom videregående opplæring og høyere utdanning, for å vurdere om det kan utvikles en bedre «match» mellom de to nivåene for å lette overgangen til høyere utdanning.
- Etablere flere sentra for fremragende utdanning (SFU). Her er det viktig med klare føringer for hva SFU-status innebærer av forpliktelser til å dele kunnskap og kompetanse med omverdenen.
- Ved tildeling av status som senter for fremragende forskning (SFF) og senter for fremragende innovasjon (SFI), ta inn krav om at arbeid med utdanning og formidling skal være en integrert del av senterets oppdrag.
- Samordne og styrke andre nasjonale støtteordninger for kvalitet i utdanning, herunder digitalisering av utdanning (jamfør omfanget av støtteordninger til forskning gjennom Norges forskningsråd og de små støtteordningene på utdanningsiden, herunder Norgesuniversitetet og SFU-midlene).
- Presisere kravene til pedagogisk og didaktisk kompetanse for fagstillingene, inkludert kombinerte forsker- og undervisningsstillinger som førsteamanuensis og professor.
- Innføre obligatoriske kurs i pedagogikk og didaktikk i ph.d-utdanningen, det vil si utdanningen som skal rekruttere til fremtidens kombinerte fagstillinger som forskere og undervisere. Dette kan innebære økt bruk av fireårige stipendiatperioder.
- Sette i gang et nasjonalt pilotprosjekt med formaliserte meritteringsystemer for undervisning (jamfør ovenfor nevnte rapport fra arbeidsgruppe ved NTNU og UiT - Norges arktiske universitet). Det bør settes av en pott til læresteder som ønsker å delta i piloten. Målet må være etter hvert å få etablert et nasjonalt meritteringsystem for arbeid med kvalitet i utdanningen.
- Etablere nasjonale opplegg for benchmarking med utenlandske læresteder når det gjelder utdanningskvalitet.
- Sammen med blant annet Statsbygg utvikle planer for hvordan sektorens bygningsmasse kan videreutvikles for i større grad å legge fysisk til rette for mer varierte og studentaktive læringsformer.

Avslutning

Arbeidet med kvalitet i høyere utdanning krever samspill og innsats av mange aktører på ulike nivå. I Norgesuniversitetets rapport *Kvalitetskjeden i høyere utdanning* (Fosslund og Ramberg 2016) framholdes tre nivåer: Makronivået (nasjonalt og internasjonalt nivå), mesonivået (den enkelte utdanningsinstitusjon), og mikronivået (det utøvende undervisnings- og læringsnivået). Utdanningskvalitet skapes grunnleggende sett på mikronivået, mens makro- og mesonivået skal legge til rette for at kvaliteten skapes i møtet mellom fagperson, student og fag. En stortingsmelding vil oftest gjelde spørsmål på makro- og mesonivå. For å få et helhetlig grep er det imidlertid viktig at stortingsmeldingen omhandler hele kvalitetskjeden. Vi håper at innspillet fra Nord universitet sammen med de andre innspillene fra UH-sektoren kan bidra til et slikt helhetlig grep i stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning.